

IOAN CAPROȘU
(26 AUGUST 1934-9 APRILIE 2021)

ÎN AMINTIREA UNUI PROFESOR SPECIAL

Senica ȚURCANU

În primăvara acestui an, în luna aprilie, l-am condus pe ultimul drum pe cel care în lumea noastră, a pământenilor, a fost Ioan Caproșu născut în Mitocul Botoșanilor, pe malul Prutului, venit la Iași, la studii, iar mai apoi, îndrăgostit iremediabil de urbea care s-a dezvoltat pe malurile Bahluului și rămas aici pentru toată viața.

Realizările și proiectele sale importante sunt numeroase. Istoric și filolog deopotrivă, cercetător neobosit și editor prolific de documente, Ioan Caproșu a fost, dincolo de toate acestea, Profesorul nostru.

Și-a legat în mod special numele de Iași, publicând alături de Dan Bădărău, încă din 1974, o lucrare de referință despre urbea moldavă, „Iașii vechilor zidiri. Până la 1821”. A editat mai apoi (1997), împreună cu Mihai-Răzvan Ungureanu, două volume cu „Documentele statistice privitoare la orașul Iași” și, în anii următori (1999-2007), zece volume (pe primul l-a realizat în colaborare cu Petronel Zahariuc, pe următoarele, singur) în care a inclus „Documentele privitoare la istoria orașului Iași” din perioada 1408-1800. Prin toate acestea, Ioan Caproșu a pus la dispoziția tuturor celor care se apleacă asupra istoriei urbei Izvoarele scrise, documentele care constituie o bogată bază de date pe care fiecare o poate exploata în funcție de interesul, perspectiva, curiozitățile și tema sa de cercetare. În toate disciplinele, și mai ales în cele aparținând științelor sociale, paradigma de cercetare se modifică odată cu evoluția societății și a nivelului de cunoaștere. Documentele pe care cercetătorul și editorul Ioan Caproșu le-a pus la dispoziția tuturor, vor rămâne însă de referință constituind un instrument de lucru util nu numai pentru cei de astăzi, ci și pentru generațiile viitoare.

Ca multe generații de studenți, l-am avut profesor pe domnul Caproșu. La orele lui în aer liber, neconvenționale uneori, am descoperit farmecul Copoului, aerul special al fostei Ulițe Mari a orașului, restaurările lui Lecomte de Noüy de la „Trei Ierarhi” și „Sfântul Nicolae Domnesc” și pelerinajele (modeste, în ultimii ani totalitari) la sfânta Paraschiva, ocrotitoarea orașului.

Era interesat cu adevărat de noi și de devenirea noastră ca oameni. Am realizat, mulți ani după, că prezența sa la întâlnirile noastre studențești (care, imediat după Revoluția din 1989 luaseră un avânt altădată de neimaginat), fie că erau cercuri științifice studențești locale, naționale sau internaționale (da, prin prezența, începând

încă din mai 1990 a colegilor de la Chișinău!) venea din dorința Profesorului de a ne vedea cum gândim și cum evoluăm în lumea cunoașterii.

Nu doar ne vedea ci, subsecvent, ne-a ajutat și ne-a îndrumat pe mulți dintre noi. Cu tact și cu un simț special cu care doar unii oameni sunt dotați nativ, ne-a sfătuit și ne-a arătat multora care este drumul pe care ar fi bine să mergem.

După terminarea facultății am lucrat pentru scurtă vreme în învățământ. Am avut, atunci, surpriza să constat că nu numai studenții beneficiau de harul său (pe care studiile de specialitate îl numesc mentorat), ci și profesorii, de la cei mai tineri, până la inspectorul de specialitate.

Profesorul Caproșu era la fel de important și pentru cei de la Muzeul de Istorie a Moldovei. De-a lungul timpului, lucrase numeroase ore în depozitele muzeului transcriind documente pentru colecțiile pe care le-a publicat. A fost alături de noi în câteva momente importante în ultimul deceniu al veacului trecut, incluzând reorganizarea expoziției de bază a muzeului, reparația – după un interval de pauză de mai bine de un deceniu – a revistei consacrate a instituției (revista „Cercetări Istorice”, în colectivul de redacție al căreia s-a regăsit ani buni, începând din 1996), dar și reeditarea unei culegeri de studii (Buletinul „Ioan Neculce”) al cărei principal scop a fost (atât în perioada interbelică, când a apărut prima dată, cât și din 1995, când a reapărut în serie nouă, cu Ioan Caproșu în colectivul de redacție) editarea de documente și publicarea de materiale privitoare la istoria orașului Iași. Sfaturile și, uneori, muștruluielile profesorului Ioan Caproșu au impulsionat și direcționat pe fâgașul cel bun proiecte la început de drum, unele devenite adevărate branduri în lumea științifică ca, de exemplu, Simpozionul Național „Monumentul – Tradiție și Viitor”.

Pentru toate acestea dar și pentru multe altele, știute și neștiute, am considerat că în anul mării sale „treceți”, în numărul de anul acesta al revistei, trebuie să evocăm memoria Profesorului și Mentorului nostru. Cu amintirea unui film care ne-a marcat copilăria, un film care era despre un profesor special care schimbă în bine destinul elevilor săi, am rugat mai mulți absolvenți ai Facultății de Istorie din Iași, studenți și, unii dintre ei, colaboratori ai profesorului Ioan Caproșu, să scrie un text care ar putea avea ca subtitlu titlul filmului de demult, „Domnului Profesor, cu dragoste”.

Veți regăsi, în paginile care urmează o evocare secvențială a Omului care a fost, *prin ochii și din sufletul* discipolilor săi...

MENTORUL IOAN CAPROȘU¹

Emilia CHISCOP

Întâmplarea face că atunci când istoricul Caproșu a plecat în eternitate mă documentam să conduc un workshop pentru cercetători, la Duke University, despre rolul mentorilor în cultivarea eticii cercetării academice. În Statele Unite mentoratului i s-au dedicat studii numeroase în contextul cercetărilor despre factorii care propulsează productivitatea și etica din domeniul academic, dar și de pe piața muncii în general. Rezultatele lor indică faptul că organizațiile care promovează mentoratul sunt mai productive, ating mai ușor succesul, iar angajații lor progresează mai rapid profesional și ierarhic. În cercetare, mentorii au un rol covârșitor pentru că toarnă fundația valorică a celor pe care îi îndrumă. Așadar, instituțiile de învățământ prestigioase au înțeles că trebuie să cultive mentoratul pentru a promova rigoarea, respectul față de metodele investigației și onestitatea demersului de cercetare.

Dacă în trecut mentoratul era văzut ca o artă, azi e privit ca un bagaj de deprinderi dovedite eficiente, care se învață. Instituții de cercetare și asociații profesionale au alcătuit ghiduri de mentorat științific precum cel al Institutelor Naționale de Sănătate ori al Asociației Americane de Psihologie, de exemplu. Reviste prestigioase, ca „Nature” și „Science”, au publicat articole despre principalele elemente ale mentoratului de succes. Au intervievat mentori prestigioși, precum laureatul Nobel Robert Lefkowitz, pentru care mentoratul este un angajament pe viață și o necesitate pentru oricine, nu doar pentru debutanți.

Facultatea de Istorie din Iași a avut, timp de o jumătate de veac, nu doar un mare savant, ci și un mare, mare mentor. Apostolatul său a urmat toate principiile mentoratului academic modern, de la primul până la ultimul.

Cercetări recente arată că mentoratul e eficient atunci când mentorii stabilesc standarde înalte, atunci când cultivă relații de încredere cu discipolii pe care îi ghidează, dar le oferă și independență, pentru a se putea forma. Sunt numeroși istorici care ar avea mult mai multe de spus despre standardele și încrederea sădită de Profesorul Ioan Caproșu, despre rolul jucat în formarea lor ca universitari ori cercetători. Ca profesor și

---

¹ O variantă a acestui material a fost publicată sub titlul *Istoricul Ioan Caproșu ar fi împlinit azi 87 de ani*, în „Ziarul de Iași” pe 26 august 2021.

îndrumător de licență, nouă ne-a recomandat întotdeauna teme care presupuneau lucrul cu izvoarele și pe care studentul putea construi mai târziu dacă voia. Disprețuia tezele de licență care erau doar compilații din compendii. Multora, printre care și mie, ne-a recomandat să facem licența pe teme de istorie locală, căci istoria medievală a fostelor ținuturi era neexplorată, iar documentele erau din belșug. Așadar am cercetat ținutul Tecuciului în documentele medievale. Era o datorie, ne spunea. Când m-am dus la el cu teza finală, în manuscris, înainte de dactilografiere, mi-a dat undă verde, arătându-se mulțumit. I-am dus apoi teza dactilografiată (i-o dictasem unei dactilografe din „Casa Pătrată”, pe care o găsisem cu greu și la un tarif piperat). L-am întrebat pe Domnul Decan dacă să duc lucrarea la legătorie sau doar să pun un arc. „Duducă, după atâta muncă... Să știi că o lucrare de licență e ca o femeie. Dacă e bună și frumoasă, nu-i păcat să fie șleampătă?” Iar eu am priceput că îmi recomanda să leg lucrarea.

Am citit un studiu într-o revistă de psihologie socială despre cât de important este ca mentorii să fie înțelegători cu cei care vor să învețe. Să nu își descurajeze studenții, ci să le insuflă încrederea în șansele lor de succes pentru a nu îi îndepărta de cercetare ori a le crea un sentiment de neapartenență la grupul profesional la care se raportează. Lucrul acesta este cu atât mai important în cazul studenților din categoriile etnice sau sociale mai puțin reprezentate.

Meticulosul și pretențiosul profesor Caproșu a fost părintele adoptiv cel mai uman, mai înțelegător și mai empatetic al zecilor de basarabeni veniți la studii la Facultatea de Istorie din Iași, în anii 1990-1995. A înțeles cât de greu le era, la o vârstă dificilă, de doar 16-17 ani (căci alegeau cu zece clase, după stilul rusesc dacă nu greșesc), în țară străină, fără părinți și prieteni, ironizați pentru limba lată și accentul rusesc, cu resurse materiale puține. Basarabienii au găsit întotdeauna o vorbă de îmbărbătare în biroul decanului Caproșu. Noi, **românii** cei aroganți, îi invidiam pe **moldoveni** pentru atenția de care aceștia se bucurau în ochii decanului. A trebuit să emigrez în SUA ca să înțeleg pe pielea mea importanța omeniei și a sprijinului său de atunci pentru colegii din Basarabia. Cei mai mulți dintre ei s-au întors în Basarabia după absolvire. „Basarabia are nevoie de voi”, rememora unul dintre ei, într-un articol apărut peste Prut la moartea profesorului Caproșu. O întreagă generație de intelectuali de peste Prut – din care s-au ales profesori universitari, politicieni și cercetători – sunt foștii săi copii de suflet. Așa cum generații de profesori de istorie și istorici importanți îi datorează măcar în parte succesul. „A promovat întotdeauna valoarea”, consemna Facultatea de Istorie într-un articol *in memoriam* din aprilie acest an.

Din cauza spiritului critic și a stilului dureros de direct, academicianul Ioan Caproșu și-a atras antipatii, unele adevărate patimi pe viață (am fost și eu, la un moment dat, printre studenții ce l-au dezavuat în contextul unor presupuse intrigi electorale). Cu câțiva ani în urmă, numele istoricului a apărut pe o listă a 200 de intelectuali care ar fi colaborat cu Securitatea. Lista conținea cazuri la grămadă, amestecate în mod nu doar

insensibil, ci și profund discutabil. Domnul Caproșu nu făcuse niciodată un secret din obligativitatea de a da declarații după întoarcerea din străinătate, dar a negat orice altă formă de colaborare. De când mă aflu în contact direct cu lumea academică vestică, știu că regulamentele federale în SUA obligă cercetătorii implicați în proiecte științifice internaționale să semneze formulare și declarații asemănătoare, în interese de securitate națională. Până la proba contrarie, nu am motive să mă îndoiesc de integritatea și umanitatea Profesorului Caproșu.

Când am aflat că Domnul Caproșu s-a săvârșit, mi l-am amintit la biroul său din cămăruța de la catedra de Istorie Universală, un spațiu pe care îl împărțea ziua cu alți trei sau patru colegi de catedră, dar în care trona singur seară de seară. Avea un program riguros pe care l-a respectat disciplinat, chiar și când era bolnav. „Trebuie să lupți, să tragi de tine, că altfel te trage patul”, mi-a spus la una din ultimele noastre întrevederi anuale, din timpul scurtelor mele șederi acasă, la Iași. Știam de douăzeci și ceva de ani că trebuie să îl vizitez mereu înainte de prânz. La prânz, era lege: pleca acasă, în Podu Roș, să ia masa cu soția, a cărei pierdere i-a adus multă suferință în ultimii trei ani și ceva de viață. Nu era nevoie să dau telefon înainte de a-l vizita la biroul din corpul A al Universității. Ciocăneam la ușă. Se ivea de după volumele groase de documente, dicționare și manuscrise, care se înălțau în turnuri, pe birou. Și, invariabil continua: „Poftim Duducă, mă bucur foarte mult să te văd”. Iar după formulele ospitaliere, devenea grav și serios, iar eu știam că urma critica ziarului. Observa cele mai mici greșeli de scriitură, de documentare ori de ortografie pe care le trata ca pe adevărate infracțiuni. Dar am înțeles că această critică reflecta, înainte de toate, un atașament sincer față de „Ziarul de Iași” pe care îl iubea și prețuia, pe care îl voia bun, corect, fără greșală. La fel suferea pentru Facultatea de Istorie din Iași, care fusese în vremea mandatului său de decan prima sau a doua din țară, și unde, înainte de 1991, era concurență între 15 și 30 pe loc, dar care, în anii 2000 ajunsese să aibă studenți care puneau virgula între subiect și predicat. „Jumătate din ei ar trebui să nu treacă clasa”, zicea nădușit. Când a încetat să predea – ce mare ușurare!

În ciuda scrupulozității scolastice pentru detalii, Domnul Ioan Caproșu nu a fost prizonierul lupei. Așa cum, deși pasionat de istorie locală, nu a fost un provincial. A înțeles și probabil că a văzut și în Vest, cât a predat la Portland, în Oregon și în Europa în anii '80, că valoarea stă în originalitate și în cercetarea fundamentală a izvoarelor. Istoricii care scriu o istorie interpretativă, eseistică, trăgând concluzii subiective pe baza unor scrieri prelabile, fără a merge la izvor, la sursa primordială, nu sunt cercetători, credea el. La o concluzie similară a ajuns filosoful Alex Rosenberg, de la Duke University, ce a dedicat acestei teme o carte cu multe reverberații: „How History Gets Things Wrong: The Neuroscience of our Addiction to Stories” (2018, MIT Press). Citind cartea, am găsit în ea și o confirmare a gândirii riguroase a domnului Caproșu – un istoric mare dintr-o țară mică. Un istoric și un mentor indiscutabil mai mare decât vremea sa.

ȘI EU SUNT DISCIPOLUL MAGISTRULUI IOAN CAPROȘU!

Arcadie M. BODALE

Dacă iscusința și valoarea intelectuală a unui profesor este reflectată mereu de performanțele profesionale și științifice ale ucenicilor săi, măreția unui dascăl nu poate fi oglindită decât de numărul mare al învățăceilor pe care i-a format și care au excelat în acel domeniu de activitate!

În ceea ce privește valoarea cercetărilor istoriografice, credem că aceasta este de trei tipuri principale: cercetări științifice veritabile, care rezistă timpului și care se bazează pe izvoare, în care istoricul face dovada că stăpânește foarte bine sursele, găsește mereu noi izvoare, le editează și le interpretează cu ușurință; urmează compilațiile, în care cercetătorii adună informații din diferite studii și ediții de documente și le redau întocmai sau cu o critică științifică sumară în propriile lor lucrări și, din păcate, mai există și o a treia categorie, maculatura istoriografică, prin care prețiși specialiști fac dovada neștiinței izvoarelor și a literaturii de specialitate, așa încât prezentările și, dacă există, interpretările lor sunt lovite de nulitate științifică.

Numai că, pentru a performa în cercetare, un istoric are nevoie de har, pasiune și de multă muncă în arhivele și bibliotecile din țară și din străinătate, dar toate acestea sunt aproape imposibile fără un mentor care să-i îndrume primii pași în formarea sa ca specialist. Sunt mulți absolvenți ai facultăților de istorie, dar puțini au șansa să fie pregătiți de un adevărat magistru. Oricât de pasionat ar fi cineva de istorie și indiferent cu cât har l-a înzestrat Dumnezeu, dacă nu are de la cine învăța meșteșugul cercetării, în care probitatea și seriozitatea sunt esențiale, eșecul său profesional este previzibil.

Am avut mulți profesori în timpul studiilor și le sunt recunoscător tuturor celor care m-au format ca om și ca specialist, dar niciunul dintre ei nu mi-a marcat evoluția profesională și intelectuală într-o asemenea măsură ca profesorul Ioan Caproșu.

Mai întâi, ca decan, acesta a fost extrem de preocupat să asigure studenților de la Facultatea de Istorie din Iași condițiile optime pentru a studia. Astfel, pentru formarea adecvată a studenților săi, profesorul Ioan Caproșu i-a invitat să conferențieze la facultate pe cei mai redevabili specialiști în istoria epocii migrațiilor (Victor Spinei și Dan Gh. Teodor), în științele auxiliare (Ștefan Sorin Gorovei, Virgiliu-Mihăilescu Bîrliba), etnologie (Ion H. Ciubotaru), lingvistică (Stelian Dumistrăcel), istorie biblică (Vladimir Petercă), tradiție și înnoire în societatea românească (Alexandru Zub),

pedagogie (George Văideanu) ș. a. Totodată, în timpul decanatului său, aproape toți studenții de la Istorie aveau asigurată cazarea în căminele studențești. Ca atare, lipsit fiind de grija cazării sau a capriciilor vreunei gazde incomode, mi-am putut petrece cea mai mare parte a studenției frecventând cursurile și seminarele și studiind în bibliotecile de specialitate. De asemenea, regretatul profesor a asigurat studenților, cu mare efort, deoarece erau extrem de costisitoare, excursiile de studii prevăzute în planul de învățământ și s-a zbatut pentru un număr suficient de burse sociale pentru studenții cu situații materiale dificile, dar și pentru tabere pentru cei merituoși. Astfel, am primit tabere gratuite pentru merite deosebite la învățătură la Costinești, Covasna și Băile Herculane, iar în timpul excursiilor am avut privilegiul să văd, împreună cu alți colegi, monumente din Banat, Transilvania și Moldova.

Însă, pe lângă aceste condiții valabile pentru toți studenții facultății amintite, profesorului Ioan Caproșu îi datorez formarea mea ca specialist, căci meseria a fost, este și va rămâne *brățara de aur* a oricărui învățăcel preocupat să-și găsească o slujbă pe care să o practice cu plăcere.

Așadar, fiindcă unul dintre frații bunicului matern era pasionat de istorie, după ce am luat examenul de admitere la facultate, acesta avea o plăcere deosebită de a mă întreba câte ceva despre trecutul Vicovului ori de câte ori mă vedea, iar dacă nu știam să-i răspund, mă lua peste picior, zicându-mi că nu ne învață nimic la Facultatea de Istorie. Ca atare, încă din anul I, am ajuns extrem de preocupat de istoria meleagurilor de baștină, temă pe care voiam să o abordez și în lucrarea de licență. Cum alți profesori de istorie medie a românilor de la facultate aveau obiceiul să impună studenților subiectele tezelor de licență, m-am îndepărtat repede de ei. În consecință, la începutul celui de-al doilea semestru din anul al II-lea, mi-am luat inima în dinți și am decis să-mi încerc norocul și cu decanul facultății, chiar dacă acesta afișa întotdeauna o atitudine severă. Astfel, în ziua de audiențe, m-am prezentat la decanat, însă, cum în biroul său era cineva, profesorul Caproșu mi-a cerut să aștept până termină discuția în care era antrenat. Când am intrat, regretatul decan, care abia se vedea prin fumul de țigară pe care puteai să-l tai cu cuțitul, m-a întrebat ce doresc! Cu inima cât un purice, i-am zis că vreau să-mi iau licența la dumnealui, crezând că îmi va da tot o temă care nu îmi va plăcea, dar nu mai aveam la cine să mai apelez ca să mă coordoneze la o licență de istorie medievală a românilor. Spre surprinderea mea totală, în loc să-mi impună ceva, m-a întrebat degajat: «La ce te-ai gândit?». Fericit, am răspuns imediat «Vreau să fac monografia Vicovului!». «Nu se poate, astea-s teme pentru lucrările de gradul I. Ce altceva ai vrea să faci?». Datorită unchiului meu, știam atunci că cele două Vicove au fost dăruite Mănăstirii Putna, așa că, dintr-o suflare, am zis: «Domeniul Mănăstirii Putna!». Profesorul s-a oprit din fumat, s-a uitat atent la mine cu o curiozitate deosebită, mi-a zâmbit și mi-a zis cu căldură: «Bine! Dar să știi că te-ai băgat singur cu capul sub Evanghelie!». Atunci nu știam că prin această expresie îmi dădea de înțeles că mi-am

ales o temă grea, neabordată de nimeni cu seriozitate, și care cerea mult studiu în arhive! Eram doar fericit că pot face teza de licență în Evul Mediu românesc și că mă pot ocupa pe îndelete de istoria Vicovului, fără să-și poată imagina cineva că, peste foarte mulți ani, voi ajunge să constat că, în primele zile ale primăverii anului 1995, nu numai că mi-am croit formarea și destinul profesional, dar și că, prin hazard, am ales chiar cheia istoriei românilor de la est de Carpați și pe care predecesorii și contemporanii mei nici măcar n-o bănuiesc.

După ce mi-a devenit coordonator la licență, îi ceream mereu îndrumări când eram nesigur în cercetările mele, căci îl găseam permanent la catedra de istorie universală a Universității „A. I. Cuza” din Iași. Așa am deprins de la profesorul Caproșu, asemeni tuturor discipolilor săi, să descifrez și să transcriu documente din paleografie chirilică și slavonă; să datez actele fără dată, să verific autenticitatea celor indoielnice și să le editez. Apoi, m-a învățat cum trebuie să fișez documentele și studiile (căci «memoria istoricului stă în fișe»), să interpretez izvoarele, să întocmesc aparatul critic, bibliografia și indicii la o lucrare științifică, dar mai ales, să folosesc mereu în studiile științifice doar termenii potriviți. Totodată, mi-a corectat primele articole cu o acribie uluitoare, după care îmi explica cu multă răbdare dacă greșeam ceva și de ce.

De fapt, la fel proceda nu numai cu toți învățăceii săi, dar și cu toți confrății mai tineri care-i cereau ajutorul, în timp ce el însuși lucra la extraordinarele sale proiecte științifice. Ca atare, profesorul Ioan Caproșu a creat în jurul său o adevărată școală istoriografică!

Astfel, cei care îi urmau indemnurile, la un concurs veritabil, nu aveau nevoie *de pile* și nici nu se temeau de eșec, căci lucrările lor se detașau ușor de cele ale celorlalți contracandidați. De fapt, în domeniul cercetării, regretatul profesor univ. dr. Ioan Caproșu era dușmanul implacabil al principiului românesc „merge și așa”, pentru că acesta trădează superficialitate, iar, de aici până la impostură, pasul este extrem de mic. Prin urmare, își îndruma ucenicii să facă lucrurile temeinic, să se autoperfecționeze prin cercetări sistematice în arhive și să fie la curent cu tot ceea ce se scrie în domeniul lor de interes (zicându-le mereu că „un istoric trebuie să fie informat”), dar și să fie extrem de exigenți (cu sine și cu ceilalți), căci știința de carte se obține doar prin muncă, iar prieteniiile pot aduce succese temporare, dar niciodată valoare! Ca atare, m-a format să aleg mereu calea grea și justă a pregătirii temeinice în domeniul profesional și în cel științific, așa încât citeam toată bibliografia de specialitate pentru seminare și examene, iar, la sfârșitul studiilor, am evitat să fiu doar un banal posesor de diplome.

Prin urmare, în 1999, după ce cu un an mai devreme am devenit profesor titular în Iași, am aflat că urma să se desfășoare un concurs pentru ocuparea a trei posturi de arhiviști la Arhivele Naționale din Iași, căci o fostă directoare dăduse afară sau forțase demisiile majorității salariaților cu studii superioare ale acestei instituții. Atât de temeinic m-a format mentorul meu, încât concursul acesta mi s-a părut banal de simplu,

deși consta în patru probe: legislația arhivistică, toată istoria românilor din vremea *Întemeierii statelor medievale* până la căderea comunismului; o limbă străină (la alegere, engleză, franceză sau germană) și o paleografie, tot la alegere (slavă, chirilică, latină, greacă, germană sau maghiară). Cum mi se părea banal pentru un candidat să alegă paleografia chirilică, am decis să dau examenul la paleografie slavonă, pe care o deprinsesem grație numeroaselor ore de practică pe care profesorul Ioan Caproșu le făcea în fiecare seară în cabinetul său de la universitate cu studenții interesați. Doar că, în ziua concursului de admitere la Arhivele Naționale (26 octombrie 1999), secretara comisiei de examen m-a rugat să schimb proba de concurs la paleografie slavă cu paleografie chirilică, căci „nu are cine să vă corecteze lucrarea”!!! Ceea ce atunci îmi dădea impresia unei dovezi clare de incompetență a arhiviștilor vremii, astăzi –când Arhivele s-au umplut de personal slab pregătit, căci la concursurile de admitere și în cele promovare au fost eliminate, mai întâi limba străină, iar, mai apoi, și examenul de paleografie, iar toată proba de istoria românilor a fost redusă la cca. 100 de pagini dintr-o lucrare de popularizare – lipsa specialiștilor în paleografie slavă din Arhivele Naționale ale României la sfârșitul anilor '90 mi se pare o chestiune absolut ridicolă.

Dar mult mai important este faptul că o recomandare primită de la profesorul Caproșu era de ajuns ca să deschidă discipolilor săi cele mai zăvorâte uși ale arhivelor bisericești și ale cabinetelor de manuscrise din marile biblioteci din țară. Așa am putut consulta, la doar 20 de ani, întreaga arhivă a mănăstirii Putna, iar, puțin mai târziu, documentele și manuscrisele de la mănăstirea Sucevița, de la *Secția Manuscrise* din cadrul Bibliotecii Academiei Române București și din *Colecțiile speciale* ale BCU-Iași.

Spre deosebire de zilele noastre, când multe teze de doctorat sunt formale și, din păcate, adeseori, mostre de impostură academică din partea doctoranzilor, a coordonatorilor și a comisiilor care le validează, profesorul Ioan Caproșu considera că un absolvent de istorie era pregătit să înceapă doctoratul în domeniul istoriei medievale și/ sau a științelor auxiliare doar în momentul în care acesta îi făcea dovada că are cunoștințe științifice solide, că știe paleografie slavă și chirilică și că poate întocmi studii științifice viabile. Ca atare, nu accepta înscrierea la doctorat a absolvenților decât după mai mult de 5 ani de la absolvire. De altfel, în fondul său personal, se păstrează câteva teste de paleografie slavonă, în funcție de care profesorul decidea admiterea unui candidat la doctorat.

Apoi, odată ce admitea un candidat la doctorat, profesorul Caproșu se ocupa de îndrumarea acestuia și se interesa periodic de munca de cercetare pe care doctorandul trebuia să o desfășoare. Îmi amintesc că, după admiterea la doctorat, când m-am dus pentru prima dată la București pentru a cerceta documentele și pomelnicele mănăstirești din Arhivele Naționale Istorice Centrale și din Biblioteca Academiei Române, coordonatorul meu mi-a dat informații concrete despre cum trebuie să cercetez documentele, pentru „a nu pierde vremea”. După ce mă întorceam de la studiu, trebuia să

trec pe la domnia sa și să „raportez” ce am studiat! La urmă, după vreo oră în care îi destăinuiam în amănunt tot ceea ce am studiat și fișat, începeau întrebările: «ai văzut» ... x, y, z»? Firește că nu văzusem acele documente, fie pentru că nu știam de ele, fie că nu mai avusesem timp! La o primă vedere, replica sa nu părea deloc încurajatoare: «n-ai făcut nimic, trebuie să mergi iar», însă ucenicii care îl cunoșteau bine, știau că așa te încuraja profesorul să continui cercetările, căci ești pe drumul cel bun!

În același timp, urmărea cu discreție și mult interes activitatea științifică a ucenicilor săi, căci le citea toate studiile și articolele din revistele și volumele tematice de specialitate, iar dacă unul devia, îl corecta scurt, certându-l aspru pentru o interpretare eronată determinată de necunoașterea izvoarelor.

Apoi, de fiecare dată când mă întorceam de la Arhivele din Viena, mă întreba ce documente am găsit acolo, iar după ce-i înșiram tot ceea ce văzusem, mă întreba «Ai găsit documentele mănăstirilor din Bucovina?». Firește, de fiecare dată răspunsul meu a fost mereu negativ, așa că îmi zicea «trebuie să mergi iarăși, și să le găsești, căci numai acolo trebuie să fie!»

În același timp, ori de câte ori îi împărtășeam (asemeni altor confrăți) vreo ipoteză de lucru în cercetare, o asculta mereu cu cea mai mare atenție. La urmă, întreba: «Pe ce te bazezi?», după care, fie îmi confirma că sunt pe drumul cel bun prin expresia «S-ar putea să ai dreptate!», fie, urma o prelegere prin care îmi explica, cu argumente, de ce acea ipoteză era eronată. De fapt, expresia «Pe ce te bazezi?» era un mod subtil de a-ți arăta că nu există cercetare istorică fără izvoare și că nu există istoriografie în afara izvoarelor.

Dacă toți coordonatorii de doctorate de astăzi ar respecta măcar în parte câteva din aceste exigențe științifice obligatorii, nu ne-am confrunța cu demonizarea tezelor de doctorat și nici nu s-ar fi umplut librăriile cu atâta maculatură istoriografică.

În ceea ce privește problema competențelor de cercetare și de paleografie ale studenților și absolvenților Facultății de Istorie din Iași, după 1990, cuvântul profesorului Caproșu ajunsese să fie luat drept literă de lege în breasla noastră. De altfel, în recomandarea pe care mi-a dat-o pentru înscrierea la concursul amintit, profesorul Caproșu a scris, între altele, că stăpânesc foarte bine paleografia slavonă și pe cea chirilică și că „descifrează chiar și semnăturile” de pe acte, iar de atunci acest lucru nu a fost contestat de cineva.

Deși s-a stins la 9 aprilie 2021, locul profesorului Ioan Caproșu în istoriografia românească va rămâne unul de prim rang. Astfel, pe de o parte, în privința editării documentelor și a cercetării științifice, regretatul profesor a fost extrem de rodnic, căci munca sa este echivalentă cu cea a unui întreg institut de cercetare. Această osteneală nu se va perima, așa încât toți cercetătorii preocupați de istoria medievală, de cea premodernă, de istoria culturii, ori de lingvistică și de filologie nu-i vor putea ocoli lucrările. Apoi, este unul dintre cei mai mari creatori de școală istoriografică din spațiul românesc, care a format discipoli în spiritul corectitudinii și a cercetării istoriei *sine ira*

et studio, bazându-se pe izvoare, în special pe documentele scrise, și pe o cercetare exhaustivă și critică a surselor și a lucrărilor de specialitate.

Prin urmare, nu pot să spun decât că toată formarea mea ca istoric și ca arhivist i se datorează, căci mi-a îndrumat pașii începând cu lucrarea de licență (*Domeniul Mănăstirii Putna*), a continuat cu disertația (*Domeniul Mănăstirii Sucevița*) și cu teza de doctorat (*Domeniul ecleziastic în Țara Moldovei până la instaurarea regimului fanariot*) și a atins apogeul în timpul studiilor postdoctorale în arhivistică pe care le-am urmat la Roma.

ÎN AMINTIREA PROFESORULUI IOAN CAPROȘU

Corneliu COJOCARIU

Era spre sfârșitul primului an de studenție și încercam să identific ultimele noutăți de la Avizierul Facultății de Istorie, când sunt abordat de doi colegi din ani mai mari. Eram o sută de studenți în toată Facultatea și ne cunoșteam chiar și după numele mic, iar pe cei care locuiau în cămin îi știam deja din primul semestru. Mi-au adresat invitația să-i însoțesc la „nea Jan”... Știam cine este „nea Jan”, ba chiar aveam impresia că știa toată Universitatea. Am ezitat, evident, cum să intru neinvitat și fără un motiv cât de cât plauzibil la Profesorul Caproșu? Le-am mărturisit colegilor rețineră și au insistat, „mergi cu noi, ne așteaptă și sigur nu o să se supere, lasă că ai să vezi tu mai încolo!”. Ultima afirmație m-a bulversat mai tare decât m-a liniștit. Ce aveam să văd?

Cufundat în descifrarea unui document, Profesorul ne-a invitat să ne găsim un loc pe scaun. Colegii s-au conformat, eu am rămas în ușă, stângaci și reținut. „Ce stai, dragă, acolo? Închide ușa că se face curent și îmi zboară hârtiile, abia ce le-am aranjat!”. Erau primele cuvinte pe care mi le adresa și nu am putut să nu mă gândesc cum arătau dispuse vrafurile de cărți, extrase, documente, hărți, notițe, fișe și multe altele înainte de a le aranja.

A lăsat documentul la o parte și a început discuția cu colegii, despre note, fișe, indici, trimiteri, paginație, caractere ș.a.m.d. Eu nu existam și am avut timp să asemăn cele două teancuri de pe biroul lui, în stânga și în dreapta, cu turnurile unei cetăți care nîcîcînd nu va ceda vreunui asediu. Discuția nu a durat mult și, la final, am apărut în peisaj, tocmai când părăseam cu toții Catedra. „Matale? Am auzit că scrii frumos!”. Atmosfera era degajată și am riscat un răspuns pe măsură, „iar eu aud asta pentru prima

dată”. A râs, „lasă modestia, noi doi trebuie să avem o discuție, dar la toamnă, mergi liniștit în vacanță, avem timp!”.

Cine a inventat vacanța a uitat să precizeze caracteristica ei fundamentală, întotdeauna este mult prea scurtă! Era sfârșitul lui octombrie și încercam să deschid ușa masivă de la intrarea în Universitate, când aud în spatele meu: „Încă nu te-ai obișnuit cu ea? Eu am noroc că mă mai ajută studenții!”. Era Profesorul, care m-a luat de braț și m-a condus până în fața Catedrei. „Am promis că o să purtăm o discuție, dacă nu ai ceva mai bun de făcut, te aștept diseară, înainte de 6.00, pe la fără 20!”.

Am ajuns negreșit, cu un sfert de ceas înainte și la ora stabilită am bătut discret în ușă. Mi-a răspuns, am intrat și s-a uitat la ceas fără niciun comentariu, după care m-a invitat să iau loc pe un scaun, lângă el; era aproape evident că mă aștepta. „Dragă, întreb direct, pentru că la 6.00 am oaspeți, vin câțiva colegi de-ai tăi, te-ai gândit ce pregătești pentru teza de licență?”. M-a luat prin surprindere și am răspuns vag că mă gândeam la ceva din antichitatea clasică... A zâmbit, parcă așteptând acest răspuns și a continuat: „Nu ai de unde să știi, dar cei mai mulți colegi de-ai tăi își schimbă în fiecare an opțiunea pentru licență, funcție de materiile studiate și, uite-așa, ajung în anul patru și pregătesc o lucrare de istorie contemporană. De unde Dumnezeu atâtea subiecte și ce poți aduce nou în cercetarea istorică, eu nu pot să înțeleg; ca să nu mai vorbesc că în șase luni nu ai cum face un lucru temeinic. Mă rog, e opțiunea lor... Am început cu unii dintre colegii dumitale un proiect mai amplu, referitor la evoluția istorică a ținuturilor Moldovei. Știi că ești din Suceava, dar de asta se ocupă deja altcineva, așa că poate un ținut învecinat, cum ar fi Cernăuții?”.

Mă privea lung și era pregătit pentru reacția mea, încât nu am apucat să spun decât „dar Cernăuții...”. Dragul meu, aici facem cercetare istorică și adevărul de necontestat este că ținutul Cernăuți a aparținut dintotdeauna Moldovei. Nu te gândi că îl supărăm pe fratele mai mare, sunt alături de tine până la capăt și răspundem solidar. Bine, mai mult tu!”. A râs, am râs împreună, m-a captivat, vorbea direct, simplu și își asuma consecințe. Se aud bătăi discrete în ușă, pe care le ignoră. „Nu vreau acum un răspuns, te gândești cât crezi, dar să fie un timp rezonabil, când te decizi îmi spui și dacă răspunsul e nu, nicio supărare! Au venit colegii tăi, poți să rămâi dacă vrei, eu îți propun chiar să rămâi!”.

Colegii au intrat și fiecare și-a găsit locul pe un scaun; am putut să observ că se mișcau natural, cunoșteau obiceiurile casei. Profesorul scoate șase pahare dintr-un dulap și le așează în fața noastră, informându-ne că „un profesor de la Huși, nu cred că îl știți, a terminat cu mult înaintea voastră, îmi trimite în fiecare an câteva sticle de vin, să văd cum i-a ieșit și nu știu cum se face că îl nimerește întotdeauna. Nu l-am gustat, dar neapărat trebuie să fie bun!”. A ciocnit cu toți și am gustat, da, era bun!

Apoi ne întreabă, fără niciun fel de introducere, dacă mai ascultăm știrile de la posturile de radio serioase. Am izbucnit în râs, deși nu eram convins că despre asta era

vorba și a trebuit să mă explic. Cu câteva seri înainte, un coleg uitase radioul cu volumul dat la maxim, astfel încât a făcut să se audă în tot căminul binecunoscuta introducere: „Aici Radio Europa Liberă”. Imediat, în scurta pauză, am remarcat pașii precipitați și vorbele de năduf ale colegului, care nu nimerea potențiometrul aparatului. Profesorul a râs, „Da, înseamnă că ascultați și sunteți la curent cu ce se întâmplă la sovietici și în țările din jurul nostru. Comunismul se prăbușește, și-a trăit traiul, și-a mâncat mălaiul, nici nu se putea altfel, a fost de la început o construcție falsă. Credeți că la noi o să mai reziste mult? Nu are cum, este vorba de câteva luni, regimul o să pice și să vă pregătiți pentru asta, voi sunteți viitorul!”.

Colegii ascultau atenți, dar degajați, era evident că nu auzeau aceste cuvinte pentru prima dată. Eram mut de uimire, un profesor de la Istorie, în spațiile Facultății, le vorbea propriilor studenți despre căderea regimului comunist din România! Pe atunci nu știam cum arată Neculai-Constantin Munteanu, dar mă gândeam că neapărat trebuie să semene cu Profesorul nostru, așa cum mi se păreau și inflexiunile vocii. A continuat cu argumente în sprijinul afirmațiilor sale și, încet-încet, m-am trezit, din nou, pentru a doua oară în acea seară, captiv cuvintelor lui.

Nu știu când au trecut ceasurile acelei seri în care l-am cunoscut cu adevărat pe Profesor; își iubea studenții, îi respecta și avea încredere în ei, „simțea” omul de lângă el. La un moment dat, ne anunță cu regret că „s-a făcut târziu, dacă mai stau merg pe jos acasă și nu e aproape!”. Am rămas lângă el până a strâns și a încuiat ușa de la Catedră, iar pe drumul spre stația de tramvai i-am spus că răspunsul la întrebarea lui este da! „Am zis să te gândești, nu e ușor, să știi, sunt mii de documente, fără ele nu poți face ceva solid, trebuie să mergi în Arhive și, nu de puține ori, ca să le descâlcești stai cu picioarele în ligheanul cu apă rece!”. I-am răspuns că am înțeles de la început ce urmează și că decizia mea este fermă. Mi-a întins mâna, „atunci te aștept să discutăm ce ai de făcut, ușa mea este mereu deschisă, îmi știi programul!”.

Tăvălugul schimbării a venit repede, peste țară, peste Facultate, peste noi, iar timpul, care părea aliatul nostru, ne-a abandonat. Eram în fața examenului de licență și emoțiile erau inerente. Prezintam Comisiei de examinare conținutul tezei și, la un moment dat, Profesorul mă oprește. „Dragă, te asigur că domnii profesori au parcurs lucrarea dumitale și sunt convins că, măcar în parte, o vor putea citi și în publicații de specialitate. De la primele întâlniri ți-am spus să lași modestia deoparte. De ce nu spui dumneata lucruri pe care nu le cunoaște Comisia, că ai început cercetarea înainte de Revoluție, fapt ce putea avea consecințe și am spus că răspundem solidar, că ai trecut prin toată bibliografia problemei și ai adunat conținutul a mii de documente, editate, dar și din arhive?”

„Nu încape îndoială în legătură cu nota pe care o acord colegului nostru!”. Îl ascultam, evident, dar prin minte mi-a trecut o expresie pe care o auzisem de la mama, cu mulți ani în urmă, „orice pasăre își laudă puii”. Speram să nu fie doar asta, îmi doream

să știu că am făcut un lucru temeinic, care să conteze, și aud finalul intervenției Profesorului: „Oricum, sunt aproape convins de un lucru, colaborarea noastră nu se termină aici!”. Era exact ceea ce îmi doream să aud, confirmarea muncii mele care, cu adevărat, a contat; în anul următor, Profesorul m-a acceptat la doctorat!

Mi-a pus în mână condeiul cercetării și m-a învățat să îl folosesc cum se cuvine; a fost alături de mine și de ceilalți studenți, apoi absolvenți, care i-au împărtășit convingerile. Mi-am dorit, în primul rând, să nu îi înșel încrederea pe care mi-a acordat-o necondiționat!

După câțiva ani, i-am spus că intenționez să îmi schimb locul de muncă, într-un domeniu ce nu avea legătură cu cercetarea istorică. Mă asculta și își privea palmele de parcă le vedea pentru prima dată; a tras puternic aer în piept și s-a rezemat de spătarul scaunului. „Dragul meu, țara are nevoie de oameni inteligenți și onești în toate instituțiile. Sunt convins că vei face treabă bună oriunde te-ai duce... doar ești absolvent de Istorie!”. Mi s-a luat o piatră de pe inimă, am râs copios împreună. „Dar cu doctoratul mergem înainte, da?”. Am confirmat, cu precizarea că nu eram sigur dacă mă mai primește la Catedră. „Dragul meu, pentru mine rămâi același și îți doresc tot binele oriunde ai fi, doar ne cunoaștem de o viață!”.

Chiar așa, câți ani erau? Aproape zece, dar trăiești intens, ca pentru o viață... Am fost plecat prin lume și mă gândeam adeseori la Iași, la Facultate, la Colegi, la Profesor; i-am spus de câteva ori că îi sunt recunoscător, iar acum, acolo, sus, a aflat și cât de mult...

DOMNULUI PROFESOR IOAN CAPROȘU ÎI DATOREZ MULT

Elena CHIABURU

La fel ca pentru sute de studenți, și pentru mine întâlnirea cu Profesorul Caproșu a fost providențială (pentru cei foarte apropiați, inclusiv foști studenți, Profesorul a fost «Conu Jan», însă eu n-am trecut niciodată de bariera «Domnule Profesor», chiar dacă Domnia Sa mă apela de obicei: «Duducă»... mai puțin atunci când îl supăram cu vreo neștiință de-a mea și deveneam brusc, cu inflexiune de oțel: «Stimată Doamnă!»).

Copil de la țară crescut fără tată de la 9 ani, studentă săracă și debusolată o vreme fiind eu, mi-am găsit finalmente drumul datorită Profesorului. Dincolo de ușa biroului său de la Facultatea de Istorie era pur și simplu altă lume! O lume în care erai primit cu și fără anunțare prealabilă. Nu era un birou, ci mai degrabă o arhivă în care se găseau de toate: îți trebuia un volum? Ți-l dădea! Aveai nevoie de o pistă de cercetare? Îți spunea imediat... sau găsea pe undeva fișa bibliografică făcută în urmă cu 30 de ani cine știe prin

ce bibliotecă sau arhivă: la Viena, la Moscova, la Freiburg, la Oxford, la București, la Turnu-Severin sau Brașov! La ușa lui, într-o vreme, era ca la Mecca! Veneau colegi din Universitate, studenți, foști studenți, profesori și preoți din toată Moldova, arhiviști, cercetători, veneau basarabeni, era chemat la telefon de la București, dar și din Australia. Trebuia doar să ai răbdare, să îl asculți și, mai ales, să folosești ceea ce-ți dădea!

Sunt de notorietate intransigența și severitatea Domniei Sale, combinate cu stilul direct, polemic, șugubăț și tăios, aproape ca un atac la baionetă care, la prima vedere, te împingeau să fugi mâncând pământul și să nu te mai duci a doua oară, dar care făceau parte, de fapt, din arsenalul de testare spirituală a celui din fața Dumnealui! Și dacă reușeai să nu te sperii chiar de tot, câștigul era imens! Îți spunea de la început: medievalistica «e ocnă curată, domnule!».

Înainte de a mă accepta la doctorat, pentru că avea doar două locuri disponibile atunci, am lucrat împreună cu Dumnealui un an întreg fără să fiu înscrisă oficial, doar ca să învăț paleografia slavonă și chirilică: am descifrat zeci de planșe fotografice cu documente de toate felurile: bisericești, hotărnicii, diate, împărțeli de averi, cu denumiri de mărfuri, unelte, arme, geografie, socoteli ca să învăț slovo-cifrele, însemnări de pe cărți și inscripții de pe obiectele de cult, ca să mă obișnuiesc cu tot felul de scrisuri. Și apoi, când s-a convins că nu renunț, am dat examenul de admitere. Îmi amintesc că înainte de susținerea tezei de doctorat despre Cartea și tiparul în Țara Moldovei până la 1829, i-am dat primul exemplar să-l corecteze. În mai bine de 600 de pagini, a găsit șase virgule puse greșit! M-a certat atât de rău, că am plecat din biroul Dânsului plângând! „Ce te bocești? Ești femeie în toată firea! Am muncit degeaba șapte ani! Mă fac de răs în fața comisiei” etc. După câțiva ani, când depășisem pragul învățacelui înspre cel de colaboratoare, s-a ivit un moment potrivit și i-am spus: „Domnule Profesor, să mă faceți să plâng pentru șase virgule”... „Nu erau virgule, erau ERORI”!

Era răbdător, ba chiar strategic și adora să te vadă reușind! Când am scris primul articol, doctorandă fiind, despre tipograful Mihail Strelbițchi, am zis că „a debutat” la Iași în anul... Firește că înainte de a-l da la tipar, i-am dus textul. Citea cu mare atenție tot și, cu obișnuința secretariatului de redacție de la Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, pe care l-a giraj mulți ani, corecta rând cu rând cu pixuri de diferite culori și făcea semnele aferente corecturii tipografice clasice pe marginea foii: cu albastru... elimină; cu verde... distanțează, cu roșu... inserează, cu negru aliniază etc! explicând fiecare noțiune. Revenind la textul meu, când m-am dus să-l iau, mă întreabă: «Duducă, tipograful matale era actor?»... nu, cum să fie? «Păi așa ai scris! Ar trebui să știi că *debutul* se produce numai în teatru»... și mi-a ținut o lecție de lingvistică și de proprietate a termenilor pe care n-am uitat-o niciodată! Altă dată, vorbindu-mi despre încercările de slavizare forțată a istoriei și culturii românești din anii '50 m-a îndemnat să folosesc, acolo unde aveam alternativa, cuvintele de origine latină evitându-le pe cele slave, pentru a păstra specificul limbii noastre. Și astăzi când scriu ceva, am pe masă DEX-ul și dicționarul de sinonime. O Aniță

țigancă «împărțită în două» într-un document mi-a prilejuit o lecție de drept medieval, iar un copist de pe vremea lui Petru Rareș, care se plângea că nu-l ajută ochelarii (!!), una de istoria Renașterii, pentru că era enciclopedic: știa nu doar istoria cu toate articulațiile sale, ci și lingvistică, geografie, istoria Bisericii, drept. Orice întâlnire cu Dumnealui era o bucurie a spiritului! Nu aluneca niciodată în mărunțul cotidian sau, ferească Sfântul, în vulgaritate. Cu excepția ultimilor 2-3 ani când puterile îi mai slăbiseră, a lucrat tot timpul, după un program respectat militărește: venea zilnic la facultate (inclusiv sâmbăta și duminica până la amiază) și lucra până la orele 12-13; pleca la prânz și se întorcea la ora 15 ca să lucreze iarăși cel puțin până la orele 18-19-20 – ora 18 fiind însă mereu borna până la care invariabil trebuia să lucreze.

După ce am publicat teza de doctorat și am mers împreună la lansare la Târgul de carte de la București, în seara aceea, la masă, mi-a propus să lucrăm împreună la un *Corpus al însemnărilor de pe manuscrisele și cărțile vechi din Țara Moldovei*. Am zis da, fără să mă gândesc prea mult ce-ar presupune întreprinderea. Era vineri seara. Sâmbătă, Domnul Profesor s-a întors la Iași, iar eu am rămas în București și m-am întors duminică seara. Miercuri mă sună indignat: «Păi ce faci? E miercuri!! Nu ne apucăm de treabă!?» Și ne-am apucat imediat...în doi ani am cules, ordonat, prelucrat patru volume ce însumează peste 3000 de pagini de însemnări editate și inedite.

Tocmai acel ritm de lucru incredibil face ca dimensiunile impresionante ale operei sale să nu fie tocmai la îndemâna oricui: Profesorul Ioan Caproșu a contribuit la elaborarea a vreo 30 de volume de documente medievale moldovenești; 10 volume despre istoria orașului Iași; câteva volume de catagrafii, a editat scrierile rămase în manuscris ale unor mari istorici: Dan Bădărău, Alexandru Gonța, C. A. Stoide, a scris sute de studii, articole și recenzii, am alcătuit împreună patru volume de însemnări de pe manuscrise și cărți vechi din Țara Moldovei, a făcut parte din comitelele de redacție ale unor prestigioase publicații/ asociații/ conferințe și simpozioane, a fost Decanul Facultății de Istorie imediat după 1990, a fost Membru de Onoare al Academiei Române și Cetățean de Onoare al orașului Iași.

Dincolo de toate acestea, îi plăcea muzica barocă, în mod special Händel: *Muzica apelor*. Îi plăcea cozonacul și un pahar de vin bun (firește că eu n-am participat niciodată la întâlnirile de la ora 6 seara, acelea fiind privilegiul exclusiv al masculinității). Avea mereu ciocolată într-un sertar (prefera ciocolata cu lapte) spre a o oferi fostelor studențe/ studenți care îl vizitau împreună cu copiii lor sau copiilor secretarelor de la facultate. Îi plăcea fotbalul; și cum și mie îmi place, mai comentam uneori marile meciuri, Dumnealui amuzându-se pe seama mea. Nu-i plăcea culoarea neagră pe care o asocia cu doliul și mă certa dacă vreodată mă vedea îmbrăcată așa! Astfel încât, dacă într-o zi aș fi avut ceva de discutat cu Dumnealui, dar uitam de dimineață și mă îmbrăcam cu ceva negru, nu mă mai duceam, lăsând pe a doua zi.

Era elegant nu doar în spirit ci și în înfățișare: iarna purta un palton lung, de cașmir înspicat, cu pălărie neagră sau căciulă de oaie brumărie, iar vara avea un costum pepit bleu cu alb, cu tăietură englezească și pălărioară albă, pe care o ridica întotdeauna salutând femeile. Costumul pepit era atât de faimos încât o prietenă din universitate spunea în fiecare an: «dacă profesorul Caproșu a îmbrăcat costumul pepit, gata! Vine vara!».

Înscriindu-se în linia marilor Profesori pe care Universitatea ieșeană i-a dat, Profesorul nostru a fost ziditor de cultură și ziditor de oameni.

Profesorul Ioan Caproșu m-a învățat să gândesc critic („să nu iei niciodată ceva de bun *a prima vista!*”);

- m-a învățat să respect adevărul, să îl caut și să îl spun, civilizată dar cu fermitate;

- m-a învățat să-mi iubesc Țara („Duducă, știm că «ubi bene, ibi patria», numai că noi trebuie să trăim acasă”);

- m-a îndemnat să am curajul să cunosc și să iubesc Basarabia; îi datorez toți prietenii care mă onorează și îmi bucură viața, de la est de Prut;

- m-a învățat să mă feresc de impostori și să-i sancționez când îi întâlnesc; avea o foarte fină cunoaștere a oamenilor!

- m-a învățat nu doar respectul, ci și dragostea față de munca stăruitoare („Duducă, să nu lucrezi niciodată în silă! Când simți că nu-ți place sau că ai obosit... oprește-te! Ascultă muzică, plimbă-te, bea un pahar cu vin cu prietenii, fă o pauză de trei luni... dar când începi, lucrezi!”) și îi mulțumesc pentru asta: m-am obișnuit să am tot timpul mintea și mâinile ocupate cu ceva. În vremurile astea tulburi, abordarea e un veritabil echilibru!

Mă gândesc că cel mai potrivit omagiu pe care i-l putem aduce este să nu ne oprim din ceea ce ne-a învățat, pe fiecare, să facem!

FUGIT IRREPARABILE TEMPUS

Lucian-Valeriu LEFTER

Viața noastră este un șir de clipe irepetabile, potrivit dictonului latin „Fugit irreparabile tempus”, momente înveșnicite însă, uneori, în imagini fotografice, pe care noi le putem, astfel, retrăi ori de câte ori îi privim pe cei care nu mai sunt. Amintirea clipei din toamna anului 2010, când eram alături de Ioan Caproșu și Mihai Dim. Sturdza la Muzeul Unirii din Iași, întruniți la simpozionul „Monumentul – Tradiție și viitor”, a rămas imortalizată în fotografie. Între timp, ambii istorici, fiind de-un leat, cum se zicea odinioară, născuți în 1934, au trecut pragul veșniciei la venirea primăverii, într-o zi de

aprilie, la distanță de aproape un an (2020 și 2021), plecând unul după altul pentru a se reîntâlni pe Ceea Lume. N-am uitat nici dimineața zilei de 9 mai 2019, când l-am văzut ultima dată pe Profesorul Ioan Caproșu, care ne privește din fotografia acelei clipe.

Îmi vor lipsi întâlnirile cu Domnia Sa în biroul de la parterul Universității din Copou, în vechea Catedră de Istorie Universală, aproape neîncăpător pentru mesele peste care se tot înălțau vrafurile cu hârțoage (fișe, fotocopii ale documentelor descoperite în arhive ș.a.), care parcă stăteau într-un echilibru fragil să se prăvale. Profesorul Caproșu a trudit neobosit o viață de om pentru a edita izvoarele istorice, continuând cu cerbicie truda celor dinaintea lui, păstrând o vie prețuire editorilor actelor medievale: Gheorghe Ghibănescu, Mihai Costăchescu sau Constantin Cihodaru. Respectând parcă ritmul unui ceasornic, zi de zi, dimineața și seara, îl găseai la birou, chiar sâmbete și duminici, chiar și în ultimele zile ale anului când, studenți fiind, mergeam să-l colindăm.

La cursurile de istorie, parcă îl văd cum intra în amfiteatrul II-7 (și după el închidea ușa și nu mai intra nimeni!), unde susținea prima parte a cursului de istorie medievală universală, pe care ni-l reda monoton, dar cu vocea-i hotărâtă, înșiruindu-i pe regii franci, trecând în revistă populațiile germanice și anglo-saxone, explicând impactul epocii lui Carol cel Mare și a culturii arabe asupra civilizației europene (din când în când: „dată ce trebuie reținută”), toate fiind redată de pe un sul de foi scrise de mână, pe care-l scotea din buzunarul hainei, și pe care le desfășura aidoma unor pergamente medievale cu care era îndelung familiarizat.

Pentru mine, Ioan Caproșu a fost profesorul de slavă veche, pentru că învățarea acesteia era doar pretextul cunoașterii istoriei Moldovei pornind de la „firul ierbii”, de la documentele slavo-române. Aici se transfigura în alt om, se însuflețea explicându-ne

termenii vechi ai documentelor fără de care cunoașterea istoriei este neîmplinită. Rămâne vie amintirea serilor din același amfiteatru II-7 al Facultății de Istorie, unde, potrivit unei expresii care-i aparținuse și intrase în folclorul nostru, mergeam la „suferință” și învățam „puțină slavă veche”, întotdeauna seara, între orele 18 și 20, zicându-ne, de la primul curs: „Azi v-ați logodit cu slava veche!”, continuând, desigur, cu explicarea sensului acestui cuvânt de origine slavă. Acolo, în II-7, am învățat să citim și să traducem „Acesta-i letopisețul de când s-a început, cu voia lui Dumnezeu, Țara Moldovei...”, pisaniile slavonești ale bisericilor lui Ștefan cel Mare și paleografia slavonă a actelor medievale. Mai erau și studenți scumpi la vedere, iar când în sfârșit apăreau la strigarea prezenței: „Matale ești?” Nu de puține ori scotea câte un pix din buzunarul hainei pentru cei uituci: „Ți-ai pierdut scula de scris?” Iar într-o seară, prin toamna anului 2000, n-am mai făcut cursurile de slavă veche, ci a ținut să ne anunțe că are să ne „distreze”, pentru că s-a petrecut un moment memorabil: ni l-a prezentat pe Neagu Djuvara, care a susținut o prelegere de filozofie a istoriei în stilu-i inconfundabil.

Ioan Caproșu era întruchiparea dascălului care-i învăța meserie pe ucenici, folosind întocmai acești termeni. Pentru el, studenții erau ucenicii care învățau meseria de a fi istorici adevărați, reamintindu-ne mereu de critica și verificarea surselor, parafrazând un dicton latinesc: „Testis unus, testis nullus”, în sensul că un document unic este un document nul, și că istoria se scrie fără ură și părtinire („sine ira et studio”). Teoriile fascinante nu-l fascinau. Și nici orice altfel de interpretări sclipitoare care nu se sprijineau pe documente. „Documentul” trebuia așezat la temelia scrierii istoriei. Rigoarea și verticalitatea îl caracterizau, având obiceiul să invoce o zicală populară: „Frate, frate, dar brânza e pe bani” (alături de altele, neaoșe), păstrând atitudinea nedisimulată a gospodarului aspru, rememorând de altfel des secvențe din copilăria petrecută pe malul Prutului, în satul Mitoc din nordul Moldovei, mai ales momentele din vremea războiului, cu imaginea șirurilor de prizonieri români care erau duși în Uniunea Sovietică.

Opera de-o viață a istoricului Ioan Caproșu constă în editarea izvoarelor istorice ale Moldovei medievale, în 12 volume ale seriei *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, începând cu volumul I (1384-1448) și sfârșind cu volumul XXVI (1641-1642), apărute însă nu în ordine cronologică ci după posibilități, între anii 1971 (volumul XXI) și 2019 (volumul IV); dacă șapte dintre aceste volume au fost editate în colaborare cu Constantin Cihodaru, Leon Șimamschi și Nistor Ciocan, pe cinci dintre volume apare doar numele său: volumul XXVI (2003) și cele care acoperă golurile rămase pentru secolul al XVI-lea, respectiv volumele VI (2008), VII (2012), VIII (2014) și IV (2019).

Interesul pentru istoria orașului în care a locuit aproape toată viața l-a păstrat mereu neștirbit. Volumul *Iașii vechilor zidiri. Până la 1821*, publicat în colaborare cu Dan Bădărău, în 1974, a rămas o lucrare de referință. *Documentele statistice privitoare la orașul Iași*, apărute în două volume, în 1997, în colaborare cu Mihai-Răzvan Ungureanu, au fost urmate de cele 10 volume de documente medievale și premoderne. Cu excepția

primului tom, editat în colaborare cu Petronel Zahariuc, celelalte nouă volume ale *Documentelor privitoare la istoria orașului Iași* (1408-1800) au apărut doar sub numele lui Ioan Caproșu, în anii 1999-2007.

Izvoarele fiscale le-a considerat edificatoare pentru cunoașterea istoriei Moldovei, cel mai puternic argument fiind teza sa de doctorat, despre camătă, susținută în 1979 sub conducerea profesorului Constantin Cihodaru, publicată în 1989 sub titlul *O istorie a Moldovei prin relațiile de credit până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, dar și studii, precum cel intitulat *Structuri fiscale și administrative într-un catastif moldovenesc de Vistierie din 1606*, apărut în 1993, în „Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” din Iași. În mod special am menționat acest titlu, pentru că studierea evoluției structurilor administrative, precum ținuturile medievale, o considera de foarte mare importanță pentru cunoașterea istoriei țării, interes regăsit în temele de cercetare pe care le propunea „ucenicilor” săi, între care m-am numărat și eu, tema tezei mele de licență, elaborată sub conducerea Domniei Sale, fiind despre Ținutul Vasluiului. În cele din urmă, a adunat în trei volume sursele documentare fiscale, *Sămile Vistieriei Moldovei* (1763-1826), apărute în anii 2010-2011. O altă categorie de surse istorice pe care s-a îngrijit să le strângă toată viața, au fost *Însemnările de pe manuscrise și cărți vechi* (1429-1859), pe care le-a publicat, în colaborare cu Elena Chiaburu, în patru volume apărute în anii 2008-2009. Și știu că mai vroia să alcătuiască și un corpus al pomelnicilor.

Încă de la apariția primului volum al proiectului dedicat Bibliei de la 1688, *Monumenta linguae Dacoromanorum*, apărut în 1988, *Genesis*, istoricul Ioan Caproșu s-a aflat între autori, iar mai târziu, alături de filologul Vasile Arvinte, a îngrijit textul întregii *Bibliei 1688*, în ediția apărută în două volume, la Iași, în anii 2001-2002. Și acum îi revăd aievea pe cei doi cărturari aflați la Catedra de Istorie Universală, stând seara la aceeași masă, cu chipurile luminate de o veioză, între teancurile de hârțoage, ostenindu-se precum cei din vechime, unul citind slovele chirilice și celălalt verificând textul transliterat al *Bibliei* de la 1688.

Ostenitor al slovei, după ce a pavat cu cărămizi trainice calea cunoașterii istorice românești, Profesorul Ioan Caproșu s-a dus și el pe drumul fără întoarcere, alăturându-se tuturor celor plecați rând pe rând spre Ceea Lume.

ISTORICUL IOAN CAPROȘU – PRIETEN AL BASARABIEI ȘI AL BASARABENILOR

Igor CERETEU

Prin plecarea în lumea celor drepti a profesorului Ioan Caproșu, comunitatea științifică românească a pierdut unul dintre cei mai valoroși istorici. A trăit o viață demnă, pe care a consacrat-o zeiței Clio, a susținut și îndrumat o pleiadă de tineri pasionați de istorie. A fost unul dintre cei mai străluciți paleografi ai științei istorice românești, datorându-i-se editarea valoroaselor colecții de documente din istoria medievală a românilor. A lăsat viitoarelor generații o moștenire științifică monumentală. A cercetat și interpretat documentele istorice românești, a valorificat patrimoniul de carte veche și transliterat notele manuscrise. A împărtășit din profundele sale cunoștințe cu studenții și doctoranzii săi, i-a îndrumat spre obținerea unor rezultate notabile și, mai important este că, a optat în întreaga sa activitate științifică pentru cercetarea și interpretarea obiectivă a istoriei românești.

Profesorul Ioan Caproșu a fost un sincer prieten al Basarabiei și al basarabenilor. Din confesiunile sale am aflat că a fost atașat de Basarabia încă din copilărie. Fiind născut pe malul drept al Prutului, în copilărie avea prieteni pe malul opus, unde trecea cu barca împreună cu alți copii la joacă în satele de pe malul stâng al râului. Povestea cu nostalgie despre aventurile din copilărie și despre jocurile cu semenii basarabeni din acea perioadă.

Spre sfârșitul anului 1992, după absolvirea Facultății de Istorie și Etnopedagogie a Universității de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, am trecut Prutul, împreună cu alți colegi de facultate și de la Universitatea de Stat din Moldova, beneficiind de o bursă de doctorat, oferită de Statul Român. Am fost îndrumați de Profesorul Gheorghe Postică la Institutul de Arheologie, filiala Iași.

Pentru noi, România era o țară necunoscută, despre care știam câte ceva de la lecțiile de geografie (nu și de la cele de istorie!) din școală. Deși, România era într-o situație economică mai dezavantajată în acea perioadă, noi vedeam în jurul nostru totul ca foarte frumos. Oamenii erau mai primitivi, mai credincioși, mai prietenoși. Am fost primiți de vestiții arheologi români: Dan Teodor, Victor Spinei, Mircea Petrescu-Dîmbovița, Ion Ioniță, Silvia Teodor și alții.

Eu am optat pentru o teză de doctorat la specialitatea arheologie bisericească la profesorul Victor Spinei, care mi-a povestit despre un mare istoric preocupat de trecutul

bisericilor și mănăstirilor din Moldova în perioada medievală, profesorul Caproșu. În zilele următoare am ajuns în biroul domnului Ioan Caproșu care, la masa de lucru fiind, era înconjurat de cărți și mape cu hârtii încât era greu sa-l observi. Mai ales că biroul era plin de fum de țigară. Fuma aproape încontinuu. S-a ridicat, ne-a salutat prietenos și au început discuțiile. Am fost impresionat de bunăvoința și receptivitatea profesorului Ioan Caproșu. Prima întrebare a fost: „Cunoști paleografia?”. Răspunsul a fost negativ, pentru că la facultate nu am avut un asemenea curs. S-a mirat mult că, venind dintr-un mediu, în care limba rusă se simțea ca la ea acasă, încă, nu cunoșteam paleografia.

În zilele următoare l-am vizitat împreună cu colegul Virgil Birlădeanu. I-am dăruit o carte din opera cronicarului Miron Costin, editată la Chișinău. A mulțumit mult, fiind și curios, pentru că această carte era tipărită cu caractere latine la Chișinău, timp în care mai erau prezente urmele frământărilor pentru limba și identitatea românească. În urma discuțiilor ne-a invitat să mergem la cursul său de paleografie. I-am urmat îndemnul și am fost la orele de curs ale sale și ale profesorului Gheorghe Pungă, care ne-a acceptat cu prietenie.

Profesorul Ioan Caproșu ne-a atenționat că nu fiecare istoric poate să-și însușească paleografia, pentru că „trebuie să ai *ochi bun* pentru asta”.

Lucra la transliterarea documentelor de dimineață până seara. Nu puteam să înțeleg cum de reușește să facă atâtea, pentru că ușa profesorului nu se închidea parcă niciodată. În permanență cineva intra pentru un sfat, pentru o discuție. Nu l-am văzut să fie brutal cu cineva, întotdeauna dădea sfaturi care erau primite cu bunăvoință.

Deși avea un grafic de lucru foarte rigid, a organizat ore individuale de paleografie cu noi. Eram așteptați începând cu ora 16.00. Erau două ore de lucru, transliteram sau făceam indici, iar la 18.00 își permitea să ne servească cu un vin bun, de obicei, alb. Discuțiile continuau până la 20.20, când venea șoferul, care îl ducea acasă. Era un șofer angajat la universitate, dar care locuia nu departe de casa profesorului.

Chiar de la început ne-a rugat ca atunci când mergem la Chișinău să-i aducem presa de acolo. Cel mai mult era interesat de „Literatura și Arta”, care apărea joia. Era interesat de toate evenimentele din Basarabia. Primul lucru, când ajungeam la Chișinău era să găsim în chioșcuri acel ziar și desigur altele, ca „Săptămâna”, „Flux” etc.

Avea mulți prieteni la Chișinău, care îl vizitau când mergeau la Iași. Cei care mergeau spre Chișinău, aveau în geantă cărți de-ale profesorului Ioan Caproșu, pe care le duceau la bibliotecile publice din oraș. Am primit multe dintre cărțile Domniei Sale, cu autograf, cu mențiunea „Cu aleasă prețuire”, ceea ce pentru mine însemna foarte mult.

Pentru grija pe care a avut-o pentru Basarabia, pentru cultura și educația de la Chișinău, profesorul Caproșu a fost distins de numeroase ori cu diplome și medalii și i-a fost conferit titlu onorific de Doctor Honoris Causa al unor universități din Chișinău.

Ne-a susținut întru totul, ne-am bucurat de sprijinul profesorului Ioan Caproșu de fiecare dată când am avut nevoie. Datorită lui, am cunoscut România pe care o văd ca o

țară foarte frumoasă. Am văzut România de la un capăt la altul. După ce se încheia anul de învățământ se organizau excursii studențești, iar profesorul Ioan Caproșu insista ca și basarabienii să meargă în aceste excursii. Am fost primiți și tratați, uneori exagerat de bine, mai ales că eram niște tineri, care pe lângă știință aveau nevoie și de alte ocupații. Într-o zi m-a întrebat pe unde am mai fost și i-am spus că de dimineață am mers la bibliotecă, apoi am ieșit și m-am dus la biserică. S-a uitat lung la mine și m-a întrebat: „Dar dumneata, tinere pe la biserici din astea mai pământești, mergi?”. Nu prea am înțeles ce a avut în vedere profesorul, dar mi-a explicat că e vorba de baruri, restaurante, distracții.

Potrivit planului de activitate în cadrul stagiului de doctorat, Statul Român ne oferea câte o delegație de documentare la București sau în alte centre științifice din țară. La întoarcere intram la profesorul Victor Spinei și la profesorul Ioan Caproșu și discutam despre ceea ce am mai găsit prin biblioteci sau arhive. Îmi aduc aminte cum i-am spus profesorului Caproșu că am fost la Biblioteca Academiei Române. S-a uitat la mine și m-a întrebat: „Tinere, dumneata și la BAR mergi?”. Am început să-l conving că doar la bibliotecă am fost. A râs cu gust și mi-a zis că abrevierea Bibliotecii Academiei Române este, de fapt, BAR.

De mult timp era preocupat de cartea veche manuscrisă și tipărită. Într-o zi, vizitându-l mi-a arătat un dulap: „Vezi dulapul din colț? Acolo sunt hârțoage cu însemnări de pe cărți și nu am timp să le pun în ordine! E plin și nu vrea nimeni să se apuce de ele. Trebuie sistematizate, așezate în ordine”. Venind la Chișinău, m-a rugat să-i fac rost de niște reviste cu însemnări vechi de pe cărțile din Basarabia. Am reușit să i le duc la gară, chiar înainte de a se urca în autobuzul spre Iași. În scurt timp mi-a trimis, prin alți colegi, cele patru volume din *corpus*-ul de însemnări de pe manuscrise și cărți vechi din Țara Moldovei, editate împreună cu Elena Chiaburu.

A fost – pentru istoricii din Basarabia – un adevărat prieten. I-a prețuit, i-a îndrumat și i-a susținut de fiecare dată când a fost cazul.

Ioan Caproșu a creat o școală de istorici medievaliști care, după absolvirea studiilor, au revenit în Basarabia și s-au angajat în instituții de învățământ sau de cercetare, în care activează și în prezent.

După absolvirea studiilor la Iași, aveam ocazia, uneori, să mergem în delegații de documentare în arhive și biblioteci, iar aceste deplasări începeau întotdeauna cu vizitele și discuțiile cu profesorul Ioan Caproșu.

Ultima dată am vizitat Iașul în luna iulie 2021. Am trecut pe lângă Universitate și am aruncat o privire înspre geamul profesorului care, altădată, era întotdeauna deschis. De această dată, geamul era închis și perdeaua trasă. Iașul era altul fără profesorul Caproșu! Era mai trist, mai rece, mai străin.

Profesorul Ioan Caproșu a plecat în veșnicie! Dumnezeu să-l aibă în paza Sa! Va fi mereu în amintirea celor care l-au cunoscut!

IN MEMORIAM IOAN CAPROȘU

Lucian LEUȘTEAN

La 9 aprilie 2021 s-a stins profesorul Ioan Caproșu, după o viață de muncă dedicată istoriei! S-a dus să fie alături de doamna sa, cu a cărei dispariție nu se putuse obișnui, deși au trecut destui ani de atunci. Pentru mine a fost un om providențial și îmi voi aminti de el tot timpul cu respect și imensă prețuire. Trebuie să recunosc faptul că, după anul I de facultate, eram cam debusolat de listele de regi asirieni și faraoni egipteni, ca și de detaliile „aspectului Horodiștea-Foltești” al nu mai știu cărei culturi străvechi. În anul al doilea însă, întâlnirea cu profesorii Alexandru-Florin Platon, Gheorghe Pungă și, mai ales, Ioan Caproșu mi-a redeschis mintea și inima pentru istorie. Cursurile profesorului Caproșu erau un reper academic, nu atât prin conținutul lor de istorie medievală universală, cât mai ales prin incursiunile în Evul Mediu românesc, prin digresiunile și parantezele de filosofie a istoriei, de tehnică a cercetării istorice, de cultură generală. Când se „încălzea”, profesorul avea un verb greu de egalat, își punea uneori „sufletul pe masă”, cum se spune, iar studenții simțeau instinctiv că sunt parte a unui moment de grație, ceea ce îi încânta. Iar pauzele, într-o vreme în care se fuma în hol, erau întotdeauna punctul culminant al cursului, momentul în care magistrul intra în registrul popular, ne povestea din peregrinările academice occidentale, spunea glume bune ca și mici devoalări, de care eram super încântați, din lumea mică a istoricilor români. Toate lucrurile astea se întâmplau atât înainte de 1989, cât și după. A fost unul din puținii profesori pe care evenimentele din decembrie 1989 nu i-au schimbat radical.

Jan/ Jean Caproșu, cum îi spuneau prietenii, a fost o personalitate accentuată, față de care nu puteai rămâne indiferent, pentru că stârnea sentimente puternice, uneori contradictorii. Mie însă mi-a mers la suflet tot timpul, chiar și când aveam păreri diferite. M-a învrednicit cu prietenia Domniei Sale. A fost un mentor adevărat, pentru că era înzestrat cu carismă, având darul rar al persuasiunii prin vorbă și faptă! Muncea continuu, din prima zi a anului până în ultima zi, indiferent de vreme, de sărbători, vacanțe etc. De la el am învățat că fără să-ți sufleci mânecile, fără să te umpli de „colbul arhivelor”, nu poți face mare lucru în scrisul istoric. Îi disprețuia pe cei care credeau că pot interpreta mai bine ceea ce au găsit alții în documente și terfeloge. M-

am molipsit de la disprețul lui! Fără „documente”, adică fără izvoare inedite și necunoscute pe care să le descoperi tu, ești doar un istoric de mâna a doua!

De la un anumit moment înainte, nici n-a mai vrut să scrie istorie. A realizat că harul său este acela de a descoperi și publica documente istorice. Le-a lăsat altora sarcina de a le interpreta, lui rezervându-și munca titanică de a edita documente. Cine crede că e simplu să editezi izvoare se înșală amarnic. Îți trebuie enorm de multă „carte”, îți trebuie acces la limbile izvoarelor, de multe ori fiind vorba de limbi moarte, ca și multiple cunoștințe filologice, istorice, de genealogie, heraldică, sigilografie și multe altele. Profesorul Ioan Caproșu a fost unul dintre cei mai buni cunoscători români de limbă slavă veche, ca și de paleografie slavă și chirilică. N-ar fi putut edita izvoare medievale și premoderne fără acest bagaj colosal de cunoștințe. I-a luat o muncă sisifică pentru a ajunge acolo, așa cum se va întâmpla cu oricine va încerca să-i calce pe urme.

Profesorul Ioan Caproșu era și un povestitor și un conviv plin de har. Dictoanele sale din latină, precum „Amicus Plato, sed magis amica veritas”, „Aquila non captat muscam”, „Cum grano salis”, „Ex nihilo nihil” sau „Homo homini lupus est”, sau vorbele populare românești, unele greu de reprodus, dar nu imposibil, precum „Ce te grăbești, ca mireasa...la pat”, „se învârte ca un ... coi într-o căldare” și multe altele, făceau deliciul auditorilor feluriți care se adunau invariabil la finalul zilei de muncă, pentru a descoperi că „in vino veritas”. Frații basarabeni erau nelipsiți!

Ceea ce se întâmpla în aproape fiecare zi după orele 18:00 nu era doar o libație ca omagiu adus muzei Clio, ci și, cum s-ar spune azi într-o romgleză pe care profesorul Ioan Caproșu o trata nu numai cu ironie, ci chiar cu sarcasm, o ilustrare splendidă a „mentorship”-ului, „coaching”-ului și a „team building”-ului realizate de Magistru. Puțini dintre cei care au beneficiat de privilegiul de a participa la acele ședințe de terapie de grup n-au fost marcați pe viață de ceea ce se spunea acolo. Mulți erau încântați de faptul că erau printre cei „inițiați”, iar principiul junimist, „Intră cine vrea, rămâne cine poate”, era atotputernic.

A fost un dascăl, un profesor, un cercetător, un istoric, un prieten pe care nu-l voi putea înlocui! Rămas bun, domnule profesor... Dumnezeu să vă ierte și să vă odihnească...